
Inleiding

Iemand zei: ‘Ik vind dat verhaal van jullie zo inspirerend en ik gebruik er zo veel van in mijn praktijk, kunnen jullie het niet een keer opschrijven?’ Zo is het begonnen. Dit boek is de neerslag van onze lange praktijk in hulpverlening en training.

Onze manier van denken sluit aan bij een stroming in de hulpverlening die ‘oplossingsgericht werken’ heet. Er zijn veel boeken die mooie overzichten geven van deze manier van werken. Dat doen we hier niet dunnetjes over. Dit is geen handboek.

‘Oplossingsgericht werken’ heette oorspronkelijk ‘kortdurende oplossingsgerichte therapie’, maar intussen heeft deze manier van denken zich verspreid over een groot gebied van toepassingen. Therapie is daar maar één van. Het oplossingsgerichte denken wordt gebruikt in het onderwijs, in de jeugdzorg, in psychiatrie en psychologie, in conflictbemiddeling, in coaching. In dit boek worden ervaringen op al die terreinen met elkaar verbonden.

De essentie van oplossingsgericht werken is dat je oplossingen voor problemen zoekt bij de dingen die er al zijn en die je al kunt. Dat lijkt een simpel principe, maar als je het probeert toe te passen, blijkt dat nog niet zo gemakkelijk te zijn. Bovendien zitten er volgens ons grenzen aan die toepasbaarheid. Dit boek is ook een onderzoek naar dat toepassingsgebied.

In dit boek beschrijven we de trein van Boos naar Middel. Het is moeilijk om in een paar woorden te zeggen wat dat is. Het is geen echte trein, maar een metafoor. We beschrijven met behulp van dit beeld hoe je mensen, die vastzitten in boosheid of andere negatieve gevoelens, kunt helpen om te komen tot positieve actie. Dat klinkt een pietsje saai. En dat zou het

ook zijn, als het ging om een simpele gesprekstechniek of een model van hulpverlening. Maar intussen is de trein een deel van ons leven geworden. Misschien zijn we aan het doordraaien, maar wij zien overal situaties die onoverzichtelijk lijken, maar waar je met behulp van deze metafoor helderheid in kunt brengen. De besluitvorming over de oorlog in Irak bijvoorbeeld of het stellen van een diagnose in de psychiatrie. Soms zal de lezer het wel erg ver gezocht vinden of ronduit onzin of irritant. Hopelijk denkt u veel vaker: hé, dat is een interessante gedachte.

De trein van Boos naar Middel is voor onszelf niet alleen een handig hulpmiddel om de beste weg te vinden in kronkelige hulpverleningsprocessen, het is ook een bron van vondsten. Dit is een ideeënboek waarin we al die aan elkaar geknoopte zaken presenteren. Je kunt het lezen van kaft tot kaft. Er zitten roman-elementen in, cliffhangers, verrassende vergelijkingen. En er zitten essayistische kantjes aan, betogen met een poging tot bewijs. Je kunt er in grasduinen, van het ene hoofdstuk naar het andere springen, of het in je tas stoppen en meenemen naar een cliënt. Je kunt je concentreren op de dialogen die we als illustratie gebruiken. Of je kunt die gespreksfragmenten juist overslaan en de theoretische stukken eruit lichten.

Het boek bevat twaalf hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk geeft kortweg een overzicht van ‘de trein’ als gesprekstechniek. In de drie hoofdstukken daarna weiden we uit over de gedachten achter deze metafoor. Dat leidt tot wilde associaties. Dan volgen vijf hoofdstukken die ieder een station beschrijven aan deze spoorlijn. We gebruiken daarbij een aantal gevalsbeschrijvingen uit onze praktijk. Het gaat bijvoorbeeld over een jongeman die net is opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis, een moeder die haar dertienjarige zoon niet meer aankan en een jonge zwemster met wedstrijdstress. De hoofdstukken 10 en 11 zijn dan weer wat meer theoretisch. Daarin bekijken we hoe je dit model kunt gebruiken als je niet te maken hebt met één cliënt, maar met meerdere mensen uit één systeem. En we onderzoeken wat je aan dit model kunt hebben wanneer je cliënt niet wil doen wat jij wilt. We sluiten het boek met een fabel waarin een mier een kameel te hulp schiet. Voor wie er nog eens op een hele andere manier over na wil denken.

We bedanken degenen die ons geholpen hebben om dit te schrijven. Herman de Hoogh, Ferko Öry en Merijn Öry hebben meegelezen, onze echt-

genoten en kinderen hebben ons verdragen en heel veel mensen hebben ons de afgelopen jaren van inspiratie voorzien. De gevalsbeschrijvingen, de dilemma's, maar ook veel van de oplossingen komen van mensen waar we in teams en trainingen mee hebben samengewerkt. En wat we al schrijvend hebben bijgeleerd, gaan we daar ook weer toepassen.

Haarlem/Breukelen, 2012

Frank van den Berg, Ernst Bouweriks